

Meneer de Staatssecretaris, geachte laureaten, Dames en Heren,

Het meest pregnante plaatje dat ik de afgelopen tijd heb gezien, is een grafiek waarin de wereldbevolking is uitgezet tegen de tijd.

Als U de tijdas tienduizend jaar geleden laat beginnen, en tienduizend jaar in de toekomst laat eindigen, tekent zich een scherpe S-curve af, met een zeer steile flank rond NU.

Wij bevinden ons met zijn 7 miljarden op die flank.

Links begint de curve met 1 of een paar miljoen mensen, rechts vlakt de curve af op het niveau van 10 miljard.

Rond die 10 miljard bereiken we – volgens voorspellingen - een dynamisch evenwicht tussen geboorte en sterfte. En dat moment wordt bereikt over 40 jaar. Maar tot die tijd neemt de bevolking met netto ruim twee per seconde toe.

De stijgende curve leert ons dat we niet kunnen 'omkijken' om uit te vinden hoe we met deze bevolkingsaantallen om moeten gaan. De curve leert níet hoe onze welvaart en ons welzijn te behouden als 16 miljoen Nederlanders te midden van 10 miljard anderen.

Niet alleen kunnen we niet terugvallen op het verleden, we mogen nu geen beslissingen nemen die onze positie verzwakken in een steeds drukkere en meer competitieve omgeving.

Waarom, dames en heren, zouden we hierbij stilstaan bij deze feestelijke uitreiking van de NWO Spinozapremies 2011?

Omdat wetenschappelijk onderzoek als bron van kennis en als basis voor vernieuwing van onschatbaar belang is voor onze toekomst. We hebben de wetenschap nodig om die steile flank te kunnen beklimmen.

Daarover zijn kabinet, kennisinstellingen, onderzoeksorganisaties en het verlichte deel van het bedrijfsleven het eens. En dat is een wijsheid die we wèl aan het verleden kunnen ontleen.

Zonder quantumfysica geen computers; zonder opheldering van de structuur van DNA geen biotechnologie. En zonder computers geen concurrentiepositie; zonder biotechnologie geen eten. U kent de voorbeelden.

Zoals ik zei: over het belang van wetenschappelijk onderzoek voor een toekomstbestendig Nederland, voor een toekomstbestendige wereld, is iedereen het eens.

Alleen over welk onderzoek we moeten doen en wie het moet betalen, daar wordt een forse discussie over gevoerd.

Door wie? Onder andere door de minister van EL&I en de staatssecretaris van OCW, door TNO, KNAW, NWO, VSNU, door VNO/NCW. Deze discussie voeren we met elkaar, dat is goed. Zolang het nationale, gemeenschappelijke belang prevaleert en niet een belangenlobby.

NWO neemt deel aan de ontwikkeling van nieuw beleid. En waakt daarbij ook over het belang van de wetenschap. Naast de topsectoragenda's die nu worden opgesteld moet er ruimte blijven, en ruimte worden gemaakt voor vrij, door de wetenschappelijke dynamiek zelf - en door niets anders - gedreven onderzoek.

De maatschappij- en gedragswetenschappen en de geesteswetenschappen spelen niet alleen een grote rol bij het tot ontwikkeling komen en begrijpen van onze samenleving, ze zijn een volstrekt integraal en niet weg te denken onderdeel van het wetenschapsgebouw.

Even goed geldt dat voor de andere wetenschappelijke disciplines die niet of minder expliciet deel uitmaken van de economische topsectoragenda's. Leest U de wetenschapsagenda van de KNAW er maar op na en U vindt de voorbeelden.

Ik betoogde net al dat we geen beroep kunnen doen op beleid uit het verleden om te leren wat ons nu te doen staat.

We leven in unieke tijden.

We waren nog nooit met zovelen. Niet eerder was de urgentie zo groot om slimmer en 'groener' met grondstoffen en energie om te gaan dan nu.

Toch is het inspirerend om af en toe om te kijken: 350 jaar geleden, tijdens de beginjaren van de befaamde Royal Society speelde er al een discussie over het belang van wetenschappelijk onderzoek – is het een curieuze frivoliteit of nuttig voor de mensheid?¹

Het was toen niet anders dan nu. Robert Boyle vond uit pure nieuwsgierigheid de ideale gaswet, was een grondlegger van de scheikunde maar had geen enkele moeite om uit te spreken:

“I shall not dare think myself a true naturalist, `til my skill can make my garden better herbs and flowers, or my orchard better fruit, or my field better corn or my dairy better cheese”.

Twee van onze huidige economische topsectoren genoemd en geroemd in een citaat uit de 17^e eeuw!

De Royal Society, overigens, heeft als motto: nullius in verba. Ik wil dat voor deze gelegenheid interpreteren als: maak je niet afhankelijk van wat anderen zeggen, doe zelf onderzoek. Of dat nou uit nieuwsgierigheid is, of met al een toepassing voor ogen.

En, met een hele grote sprong: om niet van anderen afhankelijk te zijn moet elk land zorgen voor een eigen onderzoeksinfrastructuur.

Dames en Heren, de Spinozapremies stellen in Nederland werkzame wetenschappers die tot de wereldtop behoren in staat om naar eigen inzicht, geheel vrij en zelfstandig, een impuls aan hun onderzoek te geven.

Twee en een half miljoen Euro krijgen ze daarvoor, omdat ze die heel goed kunnen gebruiken. Omdat we hen nodig hebben om niet achterover van de steile curve te vallen. Newton vond zo'n drie en een halve eeuw geleden de universele gravitatiewet. De wet die de baan van een vallende appel beschrijft en ook de baan van de aarde om de zon. De baan van alle planeten, van alle hemellichamen. De draaiing van melkwegstelsels. Dat wil zeggen: die melkwegstelsels draaien volgens de wetten van Newton als we aannemen dat ze voor het overgrote deel bestaan uit donkere, onbekende materie...

De wet van Newton leidt vandaag tot één van de grote wetenschappelijke vragen van deze tijd.

---

¹ The Clockwork Universe, Edward Dolnick (Harper/HarperCollins Publishers)

Erik Verlinde kreeg onlangs een inzicht dat een totaal nieuwe kijk geeft op zwaartekracht. Het heeft veel aandacht getrokken. We houden onze adem in. Ruim baan voor zijn onderzoek!

Heino Falcke bestudeert radiogolven die uit de ruimte komen. Radiogolven die inzicht bieden in het vroege heelal, radiogolven die ook kunnen worden opgewekt door kosmische stralen. Hij wil de randen van zwarte gaten opzoeken. Ruim baan voor zijn onderzoek!

De jeugd is de toekomst. De technologische ontwikkelingen op het gebied van communicatie via de moderne media gaan erg snel. Kunnen we ze wel bijhouden? Begrijpen we de dynamiek die dat oplevert? Vrijwel onontgonnen was het multidisciplinaire onderzoeksterrein 'jeugd en media' totdat Patti Valkenburg er haar aandacht op richtte en in feite een nieuwe onderzoeksrichting creëerde. Haar creativiteit heeft geleid tot een relevante en urgente onderzoeksagenda: Dames en heren, ruim baan voor haar onderzoek!

En ruim baan voor de wetenschap!

Dank U wel.

Graag geef ik nu het woord aan staatssecretaris Zijlstra.